ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Боғот тумани

2024 йил 6 ноябрь

Судъя: Э.Розумбетов

Боғот туманлараро иқтисодий судининг судьяси Э.Розумбетов раислигида, судья ёрдамчиси У.Зарипов котиблигида, Тупроққальа тумани фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар "SHUKURJON BUXGALTER" фермер ҳўжалигининг манфаатида жавобгар "TUPROQQAL'A TEXTIL" маъсулияти чекланган жамиятидан 272 656 974 сўм асосий қарз ва 136 328 487 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иқтисодий ишни ўз биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, куйидагиларни

аниклади:

"SHUKURJON BUXGALTER" фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва "TUPROQQAL'A TEXTIL" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ўртасида 2023 йил 20 январдаги 13-сонли пахта хом-ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" ўзининг 2023 йил учун "Агротехнологик харитаси" (бизнес режаси)га асосан 220 тонна пахта хом-ашёсини "Буюртмачи" га етказиб бериши, "Буюртмачи" эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шунингдек, шартноманинг 4.4-бандида "Буюртмачи" томонидан "Хўжалик"нинг етказиб берилган пахта хом-ашёси қийматининг якуний хисоб-китоблари терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисми ҳосил йилининг 31 декабрь санасига қадар, уруғлик пахтанинг 1-босқичда топширилган уруғлик пахта хом-ашёси учун ҳисобланган устаманинг 50 фоизи микдорида уруғчилик хўжаликларига пахта хом-ашёсини "Буюртмачи"га топширган вақтда тўловлар амалга оширилиши белгиланган.

Шартноманинг 4.5-бандида эса, махсулотни транспортда ташиш ва тушириш харажатлари "Буюртмачи" хисобидан хакикий вазн бўйича ва бутун масофа учун хосил йилининг 31 декабрга кадар амалга оширилади.

Жавобгар томонидан даъвогар топширган махсулотнинг ушланма ва тўловлар амалга оширилиб, қолган қисми тўланмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келган.

Тупроққалъа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) даъвогар манфаатида

судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 272 656 974 сўм асосий қарз ва 136 328 487 сўм пеня ундиришни сўраган.

Бугунги суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган кенгаш, даъвогар ва жавобгар суд мажлисида вакили иштирокини таъминламади.

Суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) 127, 128 ва 170-моддалари талабига кўра, ишни кенгаш, даъвогар ва жавобгар вакилларининг иштирокисиз кўриш мумкин деб хисоблайди.

Олдинги суд мажисида иштирок этган Кенгаш вакили даъво талабларини қўллаб-қувватлаб, даъво аризани қаноатлантириб беришни сўраган.

Олдинги суд мажисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабларини қўллаб-қувватлаб, даъво аризани қаноатлантириб беришни сўраган.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъво талабларини қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 16-моддасига асосан ушбу Конституциянинг бирорта қоидаси Ўзбекистон Республикасининг хукуқ ва манфаатларига, ушбу Конституциянинг биринчи бўлимида назарда тутилган асосий принцип ва нормаларга зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа норматив-хуқуқий хужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида ва уни ижро этиш юзасидан қабул қилинади. Бирорта қонун ёки бошқа норматив-хуқуқий хужжат Конституциянинг принцип ва нормаларига зид бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига асосан контрактация шартномасига мувофик кишлок хужалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хужалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тулаш (тулаб туриш) мажбуриятини олади.

ФКнинг 466-моддасида эса, қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги махсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Агар махсулот етиштирувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятларини бажармаганлиги оқибатида қишлоқ хўжалиги махсулоти контрактация шартномасида назарда тутилган микдор ва ассортиментда олинмаслиги олдиндан маълум бўлиб колса, тайёрловчи шартномани бекор қилишни ёки ўзгартиришни ва зарарни қоплашни талаб килишга хакли.

Иш хужжатларига илова қилинган шартнома, электрон ҳисоб-фактуралар, тарафларнинг судда берган кўрсатмалари ва таққослаш далолатномасига асосан жавобгарнинг даъвогар олдидаги қарздорлиги 272 656 974 сўмни ташкил қилиши ўз тасдиғини топади.

Шунингдек, даъвогар жавобгар томонидан асосий қарз кечиктирилганлиги учун 136 328 487 сўм пеня ундиришни сўраган.

Жавобгар томонидан мажбурият ўз вақтида бажарилмаганлиги учун даъвонинг пеня ундириш тўгрисидаги талаби хам асосли хисобланади.

ФК 260-моддасинининг биринчи қисмига асосан қонунчилик ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФК 261-моддасинининг иккинчи қисмига асосан қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва, қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Шартноманинг 5.4-бандида, "Буюртмачи" "Хўжалик" ка муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

Шу боис суд даъвонинг пеня ундириш талабини асосли деб хисоблайди.

326-моддасига Бирок, ΦК мувофик суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий ахволини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга хакли. Бу хакда Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари хақида" 2007 йил 15 июндаги 163-сон қарорининг 4-бандида назарда тутилган тушунтиришларни инобатга олиб, суд ундирилиши талаб қилинган 136 328 487 сўм пеняни 30 000 000 сўм микдорида каноатлантириб, колган кисмини рад этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи хар бир шахс ўз талаблари ва этирозларига асос килиб келтираётган холатларни исботлаши керак.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддасига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Қайд этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантириб, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 272 656 974 сўм асосий қарз ва 30 000 000 сўм пеня ундиришни, жавобгар ҳисобидан Тупроққалъа туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши фойдасига 37 500 сўм почта ҳаражати ундиришни, жавобгардан республика бюджетига 8 179 709,22 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118, 170, 176-180, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

карор килди:

Тупроққалъа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

"TUPROQQAL'A TEXTIL" маъсулияти чекланган жамиятидан "SHUKURJON BUXGALTER" фермер хужалигининг фойдасига 272 656 974 сум асосий қарз ва 30 000 000 сум пеня ундирилсин.

"TUPROQQAL'A TEXTIL" маъсулияти чекланган жамиятидан Тупроққалъа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши фойдасига 37 500 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъво талабларининг қолган қисмини қаноатлантириш рад қилинсин.

Жавобгар "TUPROQQAL'A TEXTIL" маъсулияти чекланган жамиятидан Республика бюджети фойдасига 8 179 709,22 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан Хоразм вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига шу суд орқали бир ой ичида апелляция тартибида, ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья Э.Розумбетов

